

Långedprojektet

BRUK 2021 – en historia om eldsjälar, mångfald och samarbete

Bildning och kulturutövande är starka framgångsfaktorer för samhällsbyggande. Bildning och kulturutövande uppmuntrar mångfald, samarbeten, stimulerar nyfikenhet och framåtanda.

BRUK 2021 är namnet på ett musik- och konstevent där konsert – och utställningsformatet möts i en magnifik nedlagd fabrikslokal vid den nedlagda Rexcellfabriken vid Långedsverken i Dals Långed den 18 september 2021.

BRUK 2021 är "Grand finale" på Långedsprojektet som bildades 2014 i syfte att dokumentera nedläggningen av Rexcells pappersfabrik. När vi tittade bakåt i historien avtecknade sig en fascinerande historia om hur möten mellan människor, drivkraften hos eldsjälar och oväntade samarbeten ledde till en stark samhällsutveckling inom alla områden, inte minst inom musik, konst och kultur.

BRUK 2021 är en hyllning till begreppen eldsjälar, mångfald och samarbete och målet är att BRUK 2021 ska vara en förebild för framtida kultur- och samarbetsprojekt. Konkret innebär detta möten och samarbete mellan olika konstformer, mellan olika musikgenrer och över landsgränsen Sverige – Norge.

Medverkande vid BRUK 2021:

Östfold Symfoniorkester, Norge under ledning av Rune Halvorsen

Per Oscar Nilsson trio – jazz i världsklass från Malmö, men med rötter i Dals Långed

Konstnärsgruppen KÅDA – med rötter i Stenebys Högskoleutbildningar

Jörgen Moberg - konstnär och tidigare elev på Steneby som ställer ut på Liljevalchs vårsalong i år.

Now and then - lokala musiker.

Sponsorer och samarbetspartners.

Västra Götalandsregionens kulturnämnd

Studieförbundet Vuxenskolan

Rexcell

Bengtstors kommun

En stor del av Rexcells fabrik i Dals Långed kommer att användas både som utställningsyta och konsertsal. Det blir en heldag med upplevelser i lokaler som en gång skapade välfärd och möjliggjorde samhällsutveckling.

Coronapandemin

Vi hoppas dessutom att BRUK 2021 ligger på "rätt" sida av corona pandemin i ett skede när konst- kultur -och musikevenemang blir tillåtna i större skala så att besöket från Östfold symfoniorkester kan bli ett symboliskt och välkommet öppnande av kultursamarbeten mellan våra länder.

En historisk tillbakablick och bakgrund BRUK 2021

Från obygd till regionalt kulturcentrum – hur gick det till?

Från början fanns en vild strömfåra som väntade på att utnyttjas och en glest befolkad bygd. Två fabrikers etablerande vid slutet av 1800 talet startade en befolkningsboom och det stora inflödet av människor skapade en grogrund för en stark samhällsutveckling. Mustadfors bruks etablerande 1898 var en viktig pusselbit i denna utveckling. Det norskägda företaget bidrog till och stöttade etablering av föreningsliv, skolor och nykterhetsrörelser. Det fanns en nybyggaranda som inte bara omfattade hem och bostäder utan även bildning, kultur och musik. Man skulle kunna se det som ett lyckat exempel på mångkultur där olika krafter samverkar för att nå gemensamma mål. Dals Långed är förstas bara ett exempel av många i den extremt expansiva perioden runt sekelskiftet då industrialiseringen möjliggjorde detta. Kanske vi kan dra nytta av erfarenheterna från detta mångfacetterade samhällsbyggande idag då integrations- och mångkultursfrågor debatteras dagligen.

Ett litet porträtt av människor som nått den högsta nivån inom musik

Det är sent 1800 tal och en excentrisk norrman ses stå ute i vattnet i "Fläskebackeströmmen" och utföra mätningar. Mannen var Peder Lökken och något år senare etablerades Mustadfors Bruk av det norska företaget Mustad. Bland de norrmän som följde med till Mustadfors fanns bl a Martin Fjeldstad, anställd vid bruket och även grundare av en hornmusikkår knuten till nybildade idrottsföreningen Mustadfors IF. Martins son **Öivin Fjeldstad** växte delvis upp i Mustadfors och blev en av Norges mest berömda dirigenter. Öivin var under 1960 talet dirigent vid Oslo Filharmonikerna.

I den nybildade IOGT logen Ledstjärnan (1900) startades en annan musikkår av den kringfläckande bohuslänske klarinettisten och orkesterledaren **C. O. Åström**. Denne var en sann eldsjäl och spelade en stor roll för musiklivet längs Dalslands kanal. I denna orkester fanns två medlemmar av familjen Torger: Hildor och Holger. Hildor var inflyttad från Värmland och var farfar till **Arne Torger**. Arne Torger är professor emeritus i pianospel i tyska Wurzburg och Weimar och fick en lysande karriär som pianist och har spelat med dom största orkestrarna och dirigenterna.

Allan Stångberg, vars familjemedlemmar spelade i båda hornmusikorkestrarna gjorde musikalisk karriär inom Sveriges Radio och blev så småningom orkesterchef där. Han spelade också altfiol i Stockholms filharmoniska orkester där han delade pult med den excentriske tonsättaren Allan Petterson. Allan var också inblandad i byggandet av Berwaldhallen i Stockholm

Logen Ledstjärnan vars främsta mål var att uppmuntra nykterhet blev också under 1900 talets början ett centrum för både bildning, kultur och musikutövande. Musikkåren utvidgades till en orkester som under C. O. Åströms ledning även spelade på platser utanför Mustadfors och kunde t ex ha Wagner på programmet. Under en kort period etablerade och drev Åström Mustadfors Orkesterförening med salongsorkestern som kronan på verket. I denna salongsorkester ingick målaren och violinisten **Eskil Odenbrand** vars familj återemigrerat från USA till torpet Långerud i dom djupa Långedskogarna. Eskils syster **Ester Näslund** blev så småningom violinist vid Kungliga hovkapellet och Stockholmsfilharmonikerna och var aktiv ända fram till 1984! På 1920 talet startade de inflyttade

Bohuslänningarna **Erland Borglund** och **Josef Andersson** föreläsningsserier i Ledstjärnans lokaler och dessa båda herrar skulle sedermera starta Steneby Hemslojd som senare blev Stenebyskolan.

Ledstjärnans musikkår blev så småningom Mustadfors musikkår och i denna miljö började **Ove Magnusson** spela klarinett. På sena kvällar tog han lektioner av Eskil Odenbrand som lärde honom noter och musikteori. Ove bytte så småningom klarinett mot Oboe och har spelat vid operan i Oslo och hamnade sedan i Norrköpings symfoniorkester.

Erland Borglund och Josef Anderssons skapelse blev så småningom **Stenebyskolan** som idag bedriver konstnärliga utbildningar på universitetsnivå med elever och lärare från hela världen. IOGT logen Ledstjärnan finns fortfarande men få om ens någon kan ana att grunden till både musiklivet, men även Stenebyskolans tillblivelse har sina rötter i denna byggnad. **Per Oscar Nilsson**, jazzgitarrist med rötter i Dals Långed är det senaste exemplet på musiker från orten som nått toppen. P.O Nilsson har bl. a medverkat vid jazzfestivalen i Montreux. Och så har vi **Albin Halvordsson** som just checkat in på Sveriges främsta utbildning för unga jazzmusiker, Folkhögskolan i Skurup.